

Erkenningsnummer P 802006

België-Belgique

P.B.

3190 Boortmeerbeek

2/3954

Alpaidis

Tijdschrift voor Heemkunde Folklore en Oudheidkunde

Nieuwsblad van de Hoegaardse Biergilde 'Die Edele Orde van den Moutstock'

Anno LI nr. 198 1/2015

driemaandelijks maart, april, mei 2015

Afgiftekantoor 3190 Boortmeerbeek

De Hoegaardse Heemkring 't Nieuwhuys nodigt iedereen uit op

Zaterdag 23 mei 2015 om 14u30 in het Gemeenschapshuis,

Stoopkensstraat 82 3320 Hoegaarden

Op een geanimeerde voordracht door **Dokter Willem Loosen** (°Hoegaarden in april 1937)

'Ik was 8 in mei 1945 en heb nooit meer de Hoegaardiers zo blij geweten als op die 8ste mei'

En een tentoonstelling in verband met de tweede wereldoorlog te Hoegaarden

Wij verwachten de jongeren en hun enthousiaste vragen

en

de ouderen met hun herinneringen nu het nog kan en nog geen geschiedenis is

Inkom gratis

gemakkelijke toegankelijkheid

Ver. Uitg. M. DODION, Lelielaan, 34, 3191 Hever

Zo begon voor de gemeente Hoegaarden officieel het oorlogsjaar 1915

(Maurice Dodion en Wasily Pedjko)

Met een bedankingsbrief van het Hoegaardse voedsel- en hulpcomité aan de president van de Verenigde Staten

A Monsieur le Président des¹
Etats Unis d'Amérique

Monsieur le Président,

Nous, comité de secours et d'alimentation de la commune d'Hougaerde, province de Brabant, en Belgique, avons l'honneur de Vous adresser, à l'occasion de Votre Anniversaire, l'expression de nos sentiments de vive reconnaissance et d'éternelle gratitude, pour les innombrables bienfaits dont vous et la Noble Nation qui vous a investie, comblez notre malheureux pays.

Noble, par l'élévation de ses idées et la supériorité de sa culture! Noble, par la délicatesse de ses sentiments! Noble, par ses merveilleuses découvertes qui étonnent le monde! Noble, trois fois Noble par la Générosité sans bornes qui l'anime, la grande Amérique (c'est ainsi que nous désignons généralement vos Etats) s'est mise, par ce beau et à nous tant utile sentiment, au-dessus d'Elle-même.

C'est pourquoi, Monsieur le Président, nous Vous adressons, à Vous, l'Impérateur de cet élan de générosité, et aux Vôtres, au nom de nos miséreux et de notre population toute entière, dont Vous êtes le Sauveur, le plus chaleureux **Merci!** du plus profond de notre cœur.

Pour le comité

Le secrétaire
H. Ausloos

Le président
(niet ingevuld)

Vertaling:

'Aan de Heer President van de Verenigde Staten van Amerika

Het Hulp- en Voedingscomité van de gemeente Hoegaarden, provincie Brabant, in België, heeft de eer en het genoegen U ter gelegenheid van Uw verjaardag, haar hartelijkste wensen van erkentelijkheid en gemeente dankbaarheid toe te sturen voor de weldaden waarmee U en Uw Edele Natie door U heeft aangesteld, ons ongelukkig landje overstelpt.

Nobel is Uw land door zijn verheven ideeën en door zijn superieure cultuur! Nobel, door de kiesheid van zijn gevoelens! Nobel, door de wonderbaarlijke verwezenlijkingen die de wereld verbazen! Nobel, driewerf nobel door de onbegrensde edelmoedigheid van het grote Amerika (want zo noemen wij doorgaans Uw staten), dat zich hierdoor boven zichzelf verheft en ons opbeurt en moed doet houden.

Om dit alles, Mijnheer de president zeggen we welgemeend 'dank U', zowel aan U, die al deze hulp beveelt, als aan het Amerikaanse volk die al deze inspanningen levert.'

¹ Begin januari 1915 (Hoegaarden, gemeentelijk archief, H Br 1900-1913)

Gaat tot 4 juli 1914 en springt dan ineens op 05.01.1915

En tegelijkertijd, op dezelfde dag, werd de Procureur des Konings te Leuven op de hoogte gesteld van landbouwers die weigerden hun kwantiteit tarwe te leveren aan het Hoegaardse hulpcomité met het volgende schrijven

Au procureur du Roi (à Louvain)

J'ai l'honneur de vous faire savoir que j'ai les plus grandes difficultés pour procurer à mes habitants la farine nécessaire à l'alimentation parce que plusieurs de mes administrés – cultivateurs possédant du froment, s'obstinent à ne pas vouloir le livrer. Dans ce cas se trouvent les personnes suivantes habitant le hameau de Hauthem Ste. Catherine.

Vve Finoulst	1.000 k° de froment (<i>in kilogram tarwe</i>)
Beullekens J.B.	3.000
Taverniers Constant	1.500
Fillé Edmond	6.000
Fillé Emile	3.000
Cloots August	6.000
Taverniers enfants	2.000
Taverniers Emile	2.000
Tritsmans Clement	2.000
Vandermolen Clement	2.000
Swinnen Louis	6.000
Tesseur Augustus	1.000
Peeters Germ	1.000
Finoulst Jacques	1.000
Gasia François	1.000
Van Kelst enfants	1.000
Smets Arnold	1.000
Goossens veuve	1.000
Goossens Eugène	1.000

Ces personnes, en retenant leurs grains, pensent pouvoir obtenir, plus tard, un prix supérieur à celui auquel ils sont invités à le céder au comité de ravitaillement. Ne vous semble-t-il pas qu'elles tombent sous le coup des articles 7 et 9 de la loi du 4 août 1914 portant fixation des prix des denrées alimentaires.

Si tel est votre avis, voudriez-vous avoir l'obligeance M. le procureur de Roi, de faire dresser le réquisitoire dont fait mention l'art. 7 de la loi précitée

Le Bourgmestre

Vertaling

'Aan de Procureur des Konings te Leuven,

Ik heb de grootste moeite om mijn medeburgers van de noodzakelijke kwantiteit bloem te voorzien voor hun dagelijkse behoeften, omdat een deel van onze Hoegaardse landbouwers halsstarrig weigeren hun tarwe aan ons hulpcomité te leveren; meer bepaald gaat het om de volgende landbouwers, allemaal wonend in het gehucht Hauthem.

En dan volgt bovenstaande opsommingslijst met naam en hoeveelheid tarwe die ze zouden moeten leveren; uiteraard werden ze bij levering betaald aan de officiële prijs, terwijl op de zwarte markt uiteraard veel meer te verdienen viel. Een argument dat de burgemeester trouwens aanhaalt als hij verwijst naar de wet van 4 augustus 1914.'

Maar er is hier naar ons gevoelen meer aan de hand. In het vorige nummer hadden we het over pastoor Van Gucht die de burgemeester verweet zijn verantwoordelijkheid niet te hebben opgenomen bij het begin van de oorlog.

Naderhand zal het de pastoor hoog komen te zitten dat het *Hoegaardse Hulp- en Voedingscomité* alleen uit notoire liberalen werd samengesteld, en dit tegen alle nationale regelgeving in, die hamerde op gelijke vertegenwoordiging van alle partijen.

En als de oorlog dan beëindigd is en men de heldenverering op punt stelt, zal het officiële Hoegaardse feest comité wel de onderpastoors opnemen in haar uitvoerend comité, maar niet de pastoor!!!

De gedenkplaat in de kerk voor onze overledenen, militairen en burgers, is een nog zichtbaar teken van deze controversale liberalen (burgemeester) en katholieken (pastoor)!

Daarom is het typisch dat uitgerekend de Hauthemse boeren hier worden geviseerd. Hauthem ging van in de 19de eeuw door als zijnde katholiek. In zijn monografie voor het bisdom van ca. 1900 noemt de pastoor Hauthem (ca. 450 inwoners) als *'het godsdienstigste gedeelte van de parochie Hoegaarden.'* Nerm, Aalst, Egypte en Elst maken volgens hetzelfde geschrift één gehucht uit van ca. 600 inwoners; *'zij zijn gekenmerkt door een zekere stijfhoofdigheid, en de liberale principes aangekleven, bij zoverre dat pastoor Redig zaliger altijd zei, was er onder de ongelukkige schoolwet van 1879 een protestantse dominee zich daar komen vestigen, hij had er zeker in gelukt er het protestantismus (sic) in te planten. Volgens mij is die opinie wat overdreven, want, alhoewel die mensen wat stijfhoofdig en liberaal zijn, ze zijn zeer godsdienstig.'*²

Terwijl ook nog op dezelfde dag een brief vanuit Hoegaarden vertrok naar het centrale comité voor Brabant om te wijzen op de nood te Hoegaarden

A M. le Président du Comité principal d'alimentation du Brabant

L'enquête à laquelle nous nous sommes livrés, comme suite aux instructions reçues de vous, a établi que sur les 4.500 habitants constituant la population de la commune, 2.400 personnes possèdent des ressources suffisantes en froment ou farine jusqu'au 31 janvier courant.

Les besoins de la commune s'établissent donc comme suit :

Population	4.500 habitants à raison, de 250 grammes de farine par tête	1.125 k°
A déduire	2.400 sans besoin momentanés	600 k°
La commune a donc besoin par jour de		525 k°

Le délégué de la commune au comité cantonal de Tirlemont

H. Ausloos

Vertaling:

'Volgens het onderzoek dat we hier te Hoegaarden gedaan hebben, naar aanleiding van de gekregen instructies blijkt dat op een bevolking van 4.500 personen er 2.400 zijn die over voldoende tarwe of bloem beschikken voor hun behoeften tot 31 januari eerstkomend.

Een tabel van de behoeften ziet er dus zo uit:

<i>Totale bevolking</i>	<i>4.500 personen aan 250 gram bloem/hoofd</i>	<i>1.125 kg.</i>
<i>Te verminderen met</i>	<i>2.400 personen zonder onmiddellijke nood</i>	<i>600 kg.</i>
<i>De gemeente heeft dus elke dag te voorzien in</i>		<i>525 kg.</i>

De gemeentelijke afgevaardigde in het kantonnaal comité Tienen

Henri Ausloos (gemeentesecretaris van Hoegaarden)'

² AAM, Monografie parochie Hoegaarden; in een volgend nummer zullen we dieper ingaan op de tegenstellingen liberalen – katholieken, ook in de omringende steden en gemeenten, ondanks de gemeenschappelijke oorlogsmiserie

**Wat er tot eind 2014 is gepubliceerd over de eerste wereldoorlog
in Alpaidis en Familieschoon
of door toedoen van onze Heemkring 't Nieuwhuys – Hoegaarden**
(Maurice Dodion en Wasily Pedjko)

In de verschillende jaargangen van Alpaidis

VIII (1972), nr. 29

Geschiedenis van het klooster van Hoegaarden vanaf de paters Bogaarden tot nu, met inbegrip van het relaas der beide wereldoorlogen

XV (1979), nrs 56 en 57

Een oorlogsdagboek uit **Outgaarden** van pastoor Diels (1914/19)

XXVI (1990), nr. 101

Cachetten van 't Nieuwhuys, tijdens de twee wereldoorlogen

XXXIV (1998), nr. 130

Dorpsleven te **Outgaarden** in de twintigste eeuw: Tentoonstelling Outgaarden- Oud gemeentehuis 21-22 en 23 november 1997 (Degeest Jan), *verslag en overzicht met fotomateriaal*; achtereenvolgens werden het dorpsleven, het officiële Outgaarden, de verbouwingen aan de kerk (1844), de verenigingen en broederschappen en tenslotte de eerste wereldoorlog belicht.

XXXIV (1998), nr. 133

Hoegaarden in het spoor van 1914-18

XLIII (2007), nr. 169

Het verslag van **Th Tomsin** over het weghalen van het stoffelijk overschot van de pastoor van Outgaarden

XLIII (2007), nr. 169

Uittreksels uit de kerstboodschap 1914 van kardinaal Mercier

XLIII (2007), nr. 166 en 167

Nog een verslag over de eerste wereldoorlog te Hoegaarden, verschenen in 'De Wekker' in 1922: dat van **Jules Taverniers**, stations bediende in 1914, vervolg van vorig nummer;

Stamboom van Jules Taverniers in Familieschoon, XLVIII (2007), nr. 20(NR)

XLV (2009), nr. 177

Meldert en de eerste wereldoorlog

XLV (2009), nr. 177

Karel Van Winkel, Hoegaardier en succesvol pastoor van Tremelo

XLIII (2007), nrs. 168 en 169; LXIV (2008), nrs. 170 en 172; LXVI (2010), nr. 178 en 179

Een volledig Hoegaards oorlogsdagboek (1914-1918/19) en Edouard Vander Velpen x Clemence Lodewijckx (M. Dodion)

XLVIII (2012) nr. 186

De allerlaatste getuigen, een boek vol herinneringen over de eerste wereldoorlog (bespreking) Canadezen te Hoegaarden in 1919

XLVIII (2012), nr. 187

'Helden' was het thema van de erfgoed dag 2012-06-09:

De vlag van de Hoegaardse oud-strijders

Het ereveld op het oude kerkhof

De vaderlandse manifestatie van 4 oktober 1919

De grote oorlog op kleine schaal (Donvil Ruben, uitgave Davidsfonds) (boekbespreking)

De 18de augustus 1914 te Hoegaarden in '*le Petit Parisien*'

XLVIII (2012), nr. 189

De gevechten te Hoegaarden op 18 augustus 1914

IL (2013), nr. 190

*De Hoegaardiers **gesneuveld** voor het vaderland (1914-1918)*

IL (2013), nr. 193

-De wereldoorlog 1914-1918 te **Hoegaarden en omliggende**

L (2014), nr. 194

-Facetten van het **moeilijke dagelijkse leven** te Hoegaarden tijdens de oorlogsjaren

Tentoonstelling op palmzondag 13 april over de eerste wereldoorlog te Hoegaarden in de zaal *Grand Cru* van het gemeentehuis in samenwerking met de Hoegaardse kunstenaars

-Hoe zat het met onze **palmprocesie onder de eerste wereldoorlog?**

-Bier en brouwen in woelige tijden (*M. Dodion en W. Pedjko, met dank aan Albert Guilluy*)

-Swellen Henri Jacques (Hoeg. 10.07.1889-10.06.1916)), eervol gesneuveld

-De enige gesneuvelde officier in het heldenboek: **Lambrechts E.**

-Zelfs het Hoegaardse **dialect** draagt sporen mee van de eerste wereldoorlog

-Van maand tot maand in het jaar 1914

L (2014), nr. 195

-Honderd jaar geleden werd de lagere **normaalschool** van de zusters te Hoegaarden erkend (1914-1976), op 26 april 2014 feestelijk herdacht met een luik over de oorlog 1914/18

-En ook dat hoort bij de Eerste Wereldoorlog te Hoegaarden: Dada en het Dadaïsme en de tijdelijke Hoegaardier **Pansaers Clément**

L (2014), nr. 196

-De **materiële schade** aangericht te Hoegaarden door de Duitsers op 18 en 19 augustus 1914 en de **vitte rij katholieken – liberalen** begon al vanaf het begin van de oorlog!

L (2014), nr. 197

Oorlogsaffiches 1914-1918, Stille getuigen van het dagelijks leven (Alvin de Coninck)

L (2014), nr. 195 en 197

Onze slachtoffers van de eerste wereldoorlog en de medewerking aan het project Coming World Remember Me (**CWRM**) 1914-1918-----

In Familieschoon

XXXVIII (1997, nr. 205; *LV* (2014), nrs. 47 NR, 48 NR, 49 NR en 50NR

De familie Baude-Van Nerum en de eerste wereldoorlog, gevlucht **naar Engeland**;

Constance Van Nerum (Hoegaarden 07.01.1859-Erquelinnes 327.10.1932) – Louis Baude (Courcelles-Motte 04.08.1848-Mortsel 11.06.1916) en het oorlogsdagboek van hun vlucht van Boom naar Derby

LIV (2013), nr 46 NR

Art. 174. Drie broers, één familie in de eerste wereldoorlog: De **gebroeders Vanhelmont**

Natalis, Florimond en Herman

LV (2014), nr. 47 NR

Liefde in oorlogstijd, het huwelijk van Laure Van Nerum in 1916

LV (2014), nr. 48 NR

Herinneringen aan familieleden in de ‘Groote Oorlog’, of hoe **Hoegaardse vrijwilligers** aan het front geraakten

LV (2014), 49 NR

Een sprokkel uit de eerste wereldoorlog te **Attenrode-Wever (Van Nerum)**

In Recht Vooruit (Bijlage aan *Familieschoon* nr. 29 van augustus 1962

De Pruis en 't Vlaams meisje, oorlogsgedicht van Jozef Casier, 1915

J. Degeest, *De gebeurtenissen te Hoegaarden, Meldert & Hoksem aan de hand van ooggetuigenverslagen (1914-1918 de Grootte Oorlog)*, Brochure, uitgegeven door Museum 't Nieuwhuys naar aanleiding van de tentoonstelling..., Hoegaarden, 1998

A.Diels en J. Degeest, *De eerste Wereldoorlog in Outgaarden*, Brochure uitgegeven door Museum 't Nieuwhuys naar aanleiding van de tentoonstelling..., Hoegaarden, 1998

Rock Wim, Genealogie en wat geschiedenis van de familie Fox (Hoksem, Hoegaarden), Uitgave Heemkundige kring 't Nieuwhuys, Hoegaarden, 2013

Verheggen, *Attaque de la Grand'Garde d'Hougaerde, 18 août 1914*, -Bulletin Belge des Sciences Militaires, XVI (1935)

Zuster Lydia en J. Degeest, *Mariadal 'Val Virginal' tijdens de Eerste Wereldoorlog (1914-1918 de Grootte Oorlog)*, Brochure, uitgegeven door Museum 't Nieuwhuys naar aanleiding van de tentoonstelling..., Hoegaarden, 1998

En uitgerekend op 17 augustus, de dag vóór de ongeluksdag van 18 augustus 1914 maakte een negenjarig meisje hetgeen volgt mee

Uit het verhaal van Bertha Van Emelen (Molenbeek-Wersbeek 29.11.1905), die als negenjarige de eerste wereldoorlog meemaakte lichten we het bezoek dat ze samen met haar ouders en broer Herman bracht op 17 augustus 1914 aan haar broer Jef, met zijn compagnie gelegerd te Hoegaarden aan de Getestelling.

*'De slag van de Duitse pinhelmen barstte in alle hevigheid los op 12 augustus te Halen, op slechts een vijftiental kilometer van ons dorp. We hoorden het hels geschut en voelden de grond daveren. Rond half Oogst vernamen we – ik weet niet op welke wijze – dat onze Jef met zijn Compagnie in Hoegaarden (sic) bij Tienen verbleef. Dadelijk maakten vader en moeder plannen om naar die bewuste plaats te rijden. We wilden onze jongen zien en spreken, ondanks het gevaar van gevechten in de omgeving. Het geschut was zaterdagavond stil gevallen en ons besluit stond vast. 's Morgens stond de zon al vroeg in de lucht. Ons moeder had een volle korf boterhammen ingepakt. Vader spande het paard in de koets. Herman en ik mochten ook me en zo begaven we ons op weg, met ons viertal, langs holle straten en veldwegen. Er werd haast niet gepraat onderweg. Onze aandacht was toegespitst op alle geluiden en bewegingen. Ik vroeg me af hoe we onze grote broer konden vinden in die onbekende streek. En toch lukte het! Et Was net of vader regelrecht naar hem toegereden was. Ik kon het niet geloven: één van de vele soldaten was onze Jef! We herkenden hem tussen de anderen die in een holle straat tegen de begroeide wegkanten lagen. Jef kreeg ons in 't oog, sprong recht en kwam naar ons toe met en mengeling van verwondering en blijdschap om het weerzien. Ons moeder deelde de boterhammen uit aan de soldaten. Onze Jef zei niet veel. Hij zag er vuil en vermoeid uit zoals zijn kameraden. Hij was zijn soldatenmuts kwijt geraakt. Ik vond dat hij fel veranderd was sinds de vorige maand. Hij zei dat we beter gauw terug naar huis konden gaan. Met starende blik keek hij ons na toen we afscheid namen. Wij beseften op dat ogenblik nog niet dat we hem tijdens de lange bange oorlogstijd niet zouden terugzien. De volgende dag moest zijn Compagnie naar Antwerpen vertrekken en daarna westwaarts, richting Diksmuide en de IJzer.'*³

³ Van Emelen Maria (red.), *Een graanhalm in stormen, Bewogen ervaringen van Bertha Van Emelen*, Molenbeek-Wersbeek, 1992, p. 19 en 20

**Roof en moord, niets of niemand ontziende barbarij, zijn van alle tijden....
(niet stichtende) voorbeelden uit de overlijdensregisters van de parochie**
(Maurice Dodion en Wasily Pedjko)

Eerste artikel van een reeks

In de maand juni van het jaar 1672 overleed de of een niet nader genoemde zoon van Nicolaas Vanderstraeten; hij was gestikt in een put of kelder, het was alleszins een onderaardse holte

‘junio quoque suffocatus in cavea obijt filius quondam Nicolai Vander Straeten’

Op 11.02.1673 ‘iuxta rivum versus mulckum occisus est ictu cultri Abraham Lamens, satelles’ ***Langs de Schoorbeek bij Mulckum*** (toen gehucht tussen de Cuype of centrum en Nerm) ***werd op zaterdag 11 februari 1673 de gemeentelijke dienaar (boodschapper) Abraham Lamens vermoord met een (of meerdere) messteek.***

In het huidige nummer van Familieschoon staat de stamboom van de familie Lamens; voor wie nieuwsgierig is naar verwantschappen

Op 26 mei 1677 overleed in het Schoorbroeck nabij Sluizen (L'Ecluse) Catharina Dewelde (de Welde); zij was de echtgenote van Philippe Dijffi (Dijssi). De ongelukkige vrouw werd verteerd door het vuur toen haar huis in de vlammen opging.

‘ex mortali vulnere obijt J.B. Hosden famulus in molendino , recepi a G. Demoulin 6 flor’ ***J.B. Hosden was knecht in de Grote Molen (aan de Grote Brug) toen hij dodelijk gekwetst graakte bij het werk en er op 17 maart 1690 overleed. Zijn werkgever Gregoor Demoulin betaalde aan de pastoor 6 gulden voor laatste sacramenten en begrafeniskosten.***

In juni 1691 overleed te Hoegaarden aan zijn kwetsuren, door de soldaten toegebracht, een zekere Christiaan Pijns van Tienen

Laatste kwart van de 17de eeuw was gekenmerkt door talloze plunderingen en andere bandietenstreken uitgehaald door militairen van doortrekkende of ter plaatse kamperende troepen.

Brand in Hoegaarden centrum op maandag 28 augustus 1724: De brouwerij van J.B. Dekinder brandt uit samen met 25 huizen, waardoor 30 huisgezinnen hun woonst zagen verloren gaan

anno 1724 op de 28 augustus wesende den feestdagh van den H. Augustinus ontrent ten 3 uren naert middagh is hier in de plaetse uijt het paenhuijs van Jan Baptist de Kinder opgestaen eenen derelijcken brant, leggende in asch ontrent de 25 huijsen tot groot verlies van 30 familien

‘submerga est filia eius 15 circiter annorum, corpus translatum est ad monasterium boggardorum, ibidem visitatum et sepultum’ (Overlijdensregister, p. 154r., nr. 2648)

Anna Cassart, de weduwe van Hubert Debrun (De Brun) overleed te Klein Overlaar op 29 juni 1730. Tien dagen voordien was haar dochter van ongeveer 15 jaar verdronken in de Gete. Het lichaam van het meisje was overgebracht naar het nabijgelegen klooster van de paters bogaarden (Mariadal) en aldaar onderzocht en begraven op het kerkhof van het klooster.

Anna Cassart was al weduwe sinds haar man overleden was op 19 maart 1723

En het volgende overlijden ingeschreven door pastoor-deken Henricus Peeters is dat van **Gerard Croes**. Gerard overleed op 9 juli, de zondag na de feestdag van het bezoek van Maria aan haar nicht Elisabeth. Deze feestdag wordt sinds 1969 op de meeste plaatsen gevierd op 31 mei. Voordien viel de feestdag van Maria-Visitatie overal op 2 juli. Gerard overleed dus op de avond van de zogenaamde ‘kleine kermis’ te Hoegaarden als gevolg van een twist tussen *kemphaantjes* (jonge mannen) van een naburige, niet bij naam genoemd dorp. Drank en rivaliteit voor de meisjes zal er ongetwijfeld mee te maken hebben gehad. In de tekst van het overlijdensbericht schreef de pastoor dat hij ‘*innocens*’ was, onschuldig. Zit er dik in want hij was al **gehuwd met zekere Katrijn Degreef** (Catharina de greve). Zelf was Gerard Croes **afkomstig uit Neerhespen**. Pijnlijk detail is dat Gerard ‘*crudeliter trucidatus est*’, anders gezegd ‘de ongelukkige werd wreed gekeeld’!? Vooraleer te overlijden heeft de pastoor hem nog de absolutie over zijn zonden kunnen geven en de laatste sacramenten toedienen.

‘dominica post visitatione b. m. que fuit 9 iulij crudeliter trucidatus est Gerardus Croes, maritus Catharinae de greve ex neerhespen innocens tamen inter iurgia adolescentum ex vicino pago habuit absolutionem cum extrema unctione’ (overlijdens, nr. 2649)

Gerard Croes kwam uit Neerhespen, zijn echtgenote Catharina Degreef was evenmin geboren te Hoegaarden

Ingebroken in de kerk, vandalisme en roof in de nacht van woensdag 1 op donderdag 2 oktober 1738

*‘In de nacht van 1 oktober 1738 is onze parochiekerk geplunderd door een bende booswichten, die breekijzers en ladders aansleepten. Met geweld probeerden ze in te breken langs de deur achter de sacristie en door het raam bij het St-Gorgoniusaltaar. Zo drongen ze binnen en vernielden 16 luchters zowel in de kerk als in de sacristie. Zo roofden ze uit het tabernakel een zilveren ciborie, geschat op 150 daalder. In de sacristie een kelk van 100 dukaten, geschonken door **schepen Cornelis Lambiets**. Verder twee andere goedkopere kelken met schaalte en zilveren ampullen, de vaatjes heilige olie, eveneens een grote zilveren pixis om [de communie] naar de zieken te dragen. Bovendien kwaliteitslinnen, namelijk alben, koorhemden en dergelijke.*

Nadien heb ik uit eigen middelen een nieuwe zilveren kelk laten maken voor eigen gebruik en dat van de pastoor⁴. Uit de omhaling en vanwege de kerkfabriek een kleine ciborie. Later een grotere ciborie, deels uit de omhaling en de kerkfabriek. De gemeente droeg 50 daalder bij, maakt in totaal 100 dukaten en meer. Hetzelfde jaar schonk het kapittel een nieuwe zilveren kelk’

Wanneer schepen Lambiets overleden is weten we niet meer, maar zijn weduwe moet nog zeer lang geleefd hebben vermits ze quasi 100 jaar werd, een ongelooflijke hoge ouderdom in de 17de eeuw⁵; haar lange periode van weduwschap laat zich ook raden omdat er niet vermeld wordt dat ze mee in het graf van haar man is gelegd. Ze overleed op 4 april 1663 zoals blijkt uit onderstaand uittreksel uit de overlijdensregisters van de parochie Hoegaarden:

(wordt vervolgd)

⁴ Henricus Peeters had toen al zijn functie van pastoor van de parochie overgedragen aan Henricus Sweerts, vandaar deze op het eerste zicht misleidende opmerking

⁵ We vonden nog één voorbeeld in de 18de eeuw van uitzonderlijk hoge leeftijd; op 3 december 1734 overleed in het gehucht Rommersom Adilia Boesmans, de weduwe van Jan *Vestraeds* (Festraets) op ongeveer 98-jarige leeftijd; zo staat het althans in het overlijdensregister

Elisabeth Van Hagendoren (Vanhagendoren) was een inwonster van het gehucht Rommersom. Zij kreeg bij een **scheldpartij tussen haar en aan andere vrouw**, niet nader genoemd, een stamp in de onderbuik. Zij **overleed de zesde dag erna**, zoals blijkt uit de verklaring van de ‘medicus’ (dokter) die haar onderzocht. We schreven toen **30 juli 1731**. (*Overlijdens, nr;2674*)

Als we er de stamboom Vanhagendoren op naslaan lezen we dat zij geboren werd op 8 november 1703, haar ouders te Rommersom woonden en dat ze getrouwd was met Guillaume Nijs, maar het huwelijk is niet ingeschreven te Hoegaarden.

Zij liet twee dochtertjes na, beiden te Hoegaarden geboren en gedoopt, Anne Marie, geboren op 18 januari 1729 en Maria Elisabeth, geboren op 1 oktober 1730, deze laatste maar negen maanden oud (en normaal gezien nog zuigeling).

Bier en jenever, suikerfabrieken en zowaar ‘arduingroeven’ te Overlaar ...

Wel lezenswaard, maar niet al te correct

(*Maurice Dodion en Wasily Pedjko*)

Het Haspengouw biedt weinig of niets karakteristieks aan. Geene bosschen, geene moerassen, geene zavelachtige gronden; overal vruchtbare akkers, malsche weilanden of schoone boomgaarden. Onder de gewasschen die er gekweekt worden, komen op de eerste plaats tarwe, koren, beten en aardappels; dan haver, gerst en slooren; waarna de klaver, rapen, spurrie, *voedstering* en pooten, als voederplanten voor de huisdieren. Vlas teelt men er omtrent niet; kemp, heel weinig; hop, in de omstreken van Hoogaarde. — Wat de nijverheid betreft, heeft men, buiten de suikerkokerijen, het ijzerfabriek der Hⁿ Gilain te Tienen, dat 400 man bezighoudt; de kant van St-Truiden; de arduingroeven van Bost, Overlaar, Oorbeek, Godsenvoven enz., die een heel schoone zaak zijn niet enkel voor de eigenaars der steenbevattende landerijen, maar ook voor de aard-schieters, steenkappers, hamerdragers, smeden, enz., en, jammer genoeg, — voor den jeneverhandel.

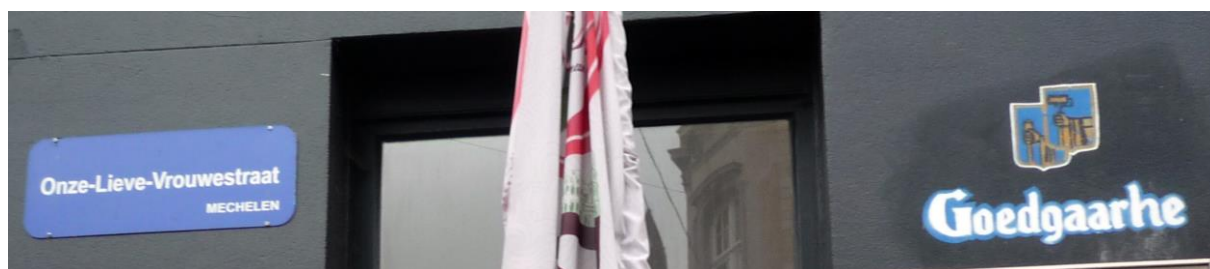
Bier wordt er in deze streek veel gebrouwd en ook gedronken, ja: wit- en zwartachtig, licht en zwaar, doch buiten den *hoogaard*, (licht, witachtig, verfrisschend bier van Hoogaarde), die eertijds veel krachtiger alhoewel goedkooper was, en den *bruine* van Tienen, verdient geen eene eervolle melding. — Hoogaarde stookt goede jenever.

Uit *Bijdrage tot het Haspengouwsch Idioticon* (Aug. Rutten, gemeenteonderwijzer Goetsenvoven), uitgegeven te Antwerpen, 1890, p. .X

‘Bier wordt er in deze streek veel gebrouwd en ook gedronken, ja: wit- en zwartachtig, licht e zwaar, doch buiten den ‘*hoogaard*’, (licht, witachtig, *verfrisschend* bier van *Hoogaarde*), die eertijds veel krachtiger alhoewel *goedkooper* was, en den ‘*bruine*’ van Tienen, verdient geen *eene* eervolle melding. – *Hoegaarde* stookt goede jenever.’

De gemeenteonderwijzer van Goetsenhoven, August Rutten, gaf een ‘Haspengouws idioticon’ uit in 1890, voorzien van een inleiding waarin hij buiten plaatselijke merkwaardigheden, zoals hierboven, ok het gebied afbakt van zijn woordensprokkeling.

Hij heeft zijn woorden vergaard binnen het een gebied liggend tussen *Sint-Truiden*, *Montenaken*, *Zitterd-Lummen*, *Tienen* en *Leeuw*. Met deze laatste plaats bedoelt hij Zoutleeuw.

Maar in 2015, 125 jaar na het boekwerk van Rutten lezen we dit, maar niet te Hoegaarden, en voor wie zijn ogen niet kan geloven hernemen we hetzelfde wat groter: is het nu ‘Hoegaarden’ of???

De Sint-Servaas kapel van Rommersom (dan toch niet te koop)⁶

(Maurice Dodion en Wasily Pedlko)

Eerste verkennend artikel over Rommersom, naar aanleiding van de herbestemming

1. De kapel en de onmiddellijke omgeving zijn beschermd monument

KONINKRIJK BELGIE

MINISTERIE VAN NATIONALE OPVOEDING EN NEDERLANDSE CULTUUR

BOUDEWIJN

KONING DER BELGEN

Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen. Onze Groet.

Gelet op de wet van 7 augustus 1931, op het behoud van monumenten en landschappen, gewijzigd bij decreet van 13 juli 1972;

Gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen, gegeven op 27 februari 1975;

Gelet op het advies van de Bestendige Deputatie van de Provincieraad van Brabant, gegeven op 23 juli 1974;

Op de voordracht van Onze Minister van Nederlandse Cultuur en Vlaamse Aangelegenheden,

Hebben wij besloten en besluiten wij:

Artikel 1.- Als monument wordt gerangschikt, overeenkomstig de bepalingen van het artikel 1 der wet van 7 augustus 1931, de Sint-Servatiuskerk te Hoegaarden, bekend ten kadaster: Hoegaarden, deel van het artikel L;19, sectie K, het perceel-nummer 34 (ia iOca), eigendom van de gemeente Hoegaarden.

Artikel 2.- Als landschap wordt gerangschikt, overeenkomstig de bepalingen van het artikel 6 der wet van 7 augustus 1931, de onmiddellijke omgeving van vermelde kerk, bekend ten kadaster : Hoegaarden, deel van het artikel 6162, sectie K, het perceelnummer 33 L (61a), eigendom van PURNELLE (Célestin, Joseph (°Zétrud-Lumay, 19/5/1906) en echtgenote GIROULLE Joséphine, Octavie (°Hoegaarden, 5/7/1913), samen wonende te Hoegaarden, Rommersom 16.

⁶ Projekt Rommersom, *over de kapel, wat is uitgevoerd (1986) en wat nog uit te voeren is (1987)*, -Jaarboek nr. 5 (1986)

F. Doperé e.a., De Calvarie van Rommersom (Hoegaarden), Uitgave Hoegaardse Heemkundige Kring, Hoegaarden, 1989; deze uitgave vervangt het jaarboek nr. 7 van de kring

Alpaidis, VI (1970), nr. 20

Natuurschoon rond Alpaidis (Augkris), *plant en dier te Rommersom*

XXIV (1988), nr. 92

Het weldadigheidsbureel 1831-1896: *er was er één voor Hoegaarden (Centrum, Hoksem, Nerm en Aalst) en één voor Overlaar (+Rommersom en Bost)*

XXXV (1999) 136

De volkstelling van 1796 (vervolg), *ontleding van de gehuchten Aalst, Overlaar, Rommersom*

XXXIX (2004), nr. 157

Hoegaardse sagen en legenden (vervolg), *rond de gewezen hoeve Van Nerum in de Nieuwstraat, de Gete., het tommeke van Rommersom, de Rozemarijnzuster*

2. In de kranten van begin januari lezen we wat volgt:

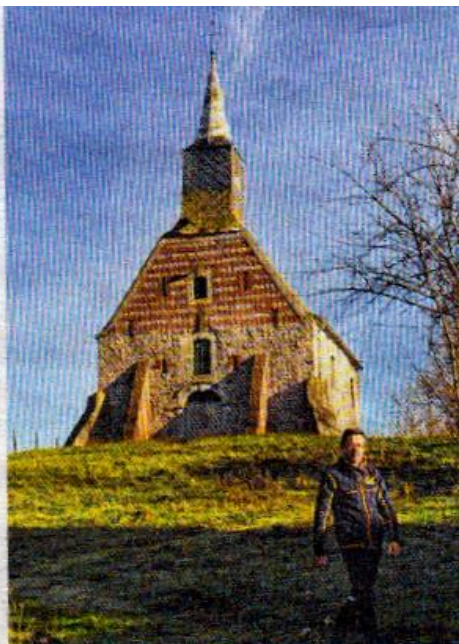
Het gemeentebestuur van Hoegaarden verkoopt de Sint-Servaaskapel in de wijk Rommersom dan toch niet. De nieuwe vzw Tuinen van Servaas en Dorothee neemt ze in erfpacht. De kapel wordt een ontmoetingsplaats met een gemeenschapstuin.

Al jaren staat de Sint-Servaaskapel bovenop een heuvel in Hoegaarden te verkommeren. Een eigen toegangsweg had ze nooit. Die bevindt zich in de wei rond het gebouw. De wei is privaat bezit. De kapel behoort tot het gemeentelijke patrimonium. Het pad is overgroeid met gras en onkruid, want al jaren vinden er geen erediensten meer plaats in de veertiende-eeuwse en als monument geklasseerde kapel, die twee jaar geleden door het aartsbisdom een ontwijding kreeg.

Geen bestemming gevonden

Een jaar geleden besloot de gemeenteraad de kapel te verkopen. De geschatte prijs bedroeg 3.500 euro. 'We verkopen niet uit geldnood', legde schepen van Financiën Fred Francart (CD&V) toen uit. 'Wel omdat we eigenlijk geen bestemming vinden voor een verwaarloosd gebouw, dat de gemeente niets opbrengt.'

De inwoners vonden de verkoop spijtig. 'Meteen trokken we op zoek naar particulieren, die eventueel bereid waren het beheer in handen te nemen', zegt schepen

Een vzw heeft plannen met de kapel en neemt ze in erfpacht. © fg

van Leefmilieu Marleen Lefevre (CD&V) nu. 'Bereidwilligen hebben nu de vzw *Tuinen van Servaas en Dorothee* gesticht. Zij hebben plannen om de kapel te renoveren tot ontmoetingsplaats en een nabijgelegen perceel grond om te zetten in gemeenschapstuin met hoogstamboomgaard. De kapel blijft dus eigendom van de gemeente, maar de vzw neemt ze in erfpacht.'

Bart Fillé en voorzitter Manuel Sintubin van de Milieuadviesraad maken deel uit van de vzw, net als André Fillé, de eigenaar van de grond. Voor uitwerking van hun initiatief rekenen ze op medewerking en ervaring van de Vrienden van de Sint-Rochuskapel, de vzw Gemout, het Regionaal Landschap Zuid-Hageland, Onroerend Erfgoed en Monumentenwacht. (bea)

(de Standaard, 08.01.2015)

Hoegaarden, Sint-Servaaskapel dan toch niet te koop

3. Kapel Sint-Servatius (Rommersom)⁷, gefotografeerde en beschreven inboedel (1979), gerealiseerd door het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium

De éénbeukige kapel bevat een schip van twee traveeën, met een klein torentje boven de westgevel, en een rechthoekig koor. Het gebouw is Romaans van oorsprong maar onderging aanpassingen ondermeer in de 18e eeuw aan de westgevel. In 1755 werd de zoldering van een stucplafond voorzien. Naast kwartsiet en baksteen werd ook houten vakwerk aangewend in de gevel van de beuk boven het koor.

Exterieur

Alg. gezicht N.-W. (M 141652'79), N.-O. (M 141653'79)

Interieur

Alg. gezicht naar het koor (M 141654'èç), naar het doksaal (M 141655'79)

Altaar

Portiekaltaar, in fronton medaillon met geschilderde half lijvige voorstelling van H. Servatius, bekroond met kardinaalshoed, mijter en staf, op tabernakeldeurtje in reliëf H. Franciscus van Assisi in extase voor het Kruis, 18de eeuw, gemarmerd en beschilderd hout, bovenhelft met portiek (M 141661'79)

Cultusobject

Altaarlessenaar, 18de eeuw, eik, 30 x 41 x 31 (M 141662'79)

Decoratie

Stuc, tegen plafond van koor, in medaillon voorstelling H. Geest onder de gedaante van een duif, ca. 1755, recent beschilderd en verguld (M 141665'79)

Offerande

⁷ Ceulemans Chr., Provincie Brabant, Kanton Tienen, Fotorepatorium van het meubilair van de Belgische bedehuizen, Ministerie van Nederlandse Cultuur, Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium, Brussel, 1980., p. 45-46; de referentie naar het fotomateriaal staat telkens tussen haakjes

Collecteschaal, geschilderde voorstelling H. Rosalia van Palermo, 18de eeuw, beschilderd hout, l. 35 (M 141660'79)

Offerblok, 19de eeuw, beschilderd hout met trechter in smeedijzer, h. 97 (M 141670'79)

Rustmeubel

Bidstoel, omgevormd tot biechtstoel voor hardhorigen, 18de eeuw, beschilderd hout, 85 x 83 x 75 (M 141668'79)

Sculptuur

Beeldengroep, **Calvarie**, 1^e helft 16^e eeuw, gepolychromeerd hout, totale hoogte kruis ca. 180 cm (M 141656'79)

Beeld, **H. Hubertus**, 1^e helft 16^e eeuw, gepolychromeerd hout, 85 cm (M 141658'79)

Beeld, **H. Servatius**, 1^e helft 16^e eeuw, gepolychromeerd hout, 85 cm (M 141666'79)

Buste, **H. Servatius** (?), 18^e eeuw, beschilderd hout (niet meer ter plaatse) (niet gefotografeerd)

Reliëf, **Hoofd van Christus**, in hoeken geschilderd Jezusmonogram, eind 19^e eeuw, reliëf in gepolychromeerd gips, 50 x 50 (M 141657'79)

Textiel

Banier (en vlag), in medaillon geschilderde voorstelling van H. Servatius, 19de eeuw, medaillon op grond in fluweel, h. 170 (M 141664'79)

Gekleed beeld, O.-L.-Vrouw met Kind, beeld 17de eeuw, gepolychromeerd hout, h. met sokkel 67, op kleed O.-L.-Vrouw Mariamonogram, ged. Schenkingsopschrift van Anna Bovin, 1936, zijde, fluweel en kant (M 141659'79)

Verlichting

Kandelaar (2), e. 18b – 19de eeuw, beschilderd hout, h. 33 (zonder pin) (M 141663'79)

Kandelaar (1 van 2), e 18b – 19de eeuw, beschilderd hout, h. 77 (M 141669'79)

Lichtkroon met kaarsenstaander, 18 – 19de eeuw, smeedijzer, h. 125 (M 141667'79)

Water

Wijwatervat, 18de eeuw (?), beschilderde steen, h. 20 (M 14167

4. Rommersom, getal communicanten in het jaar 1677⁸

1.ten huijse Michiel Alen	2
2.ten huijse Cathelijn Vandendijck	2
3.ten huijse Jan Festraets	3
4.ten huijse Lambert Vervoux	4
5.ten huijse Thomas Everaets (Everaerts)	2
6.ten huijse Jan Dampsin (Damsin)	2
7.ten huijse van de weduwe Abraham Lamens	3
8.ten huijse de weduwe Jan Van Autgaerden	5
9.ten huijse Renier Stockmans	2
10.ten huijse Paul Nijs	1
11.ten huijse Hendrick Nijs	2
12.ten huijse de weduwe Jaak Vanhagendoren	5
13.ten huijse Jan de Welde (Dewelde)	3

⁸ Parochieregisters Hoegaarden, Overlijdens, p. 115v. er zijn dan 17 bewoonde huizen en er wordt wel degelijk Rommersom bedoeld, terwijl het 'kasteel' van Bullecom, Steenberg en Altenaken andere entiteiten zijn

14.ten huijse Jan Vanden Schilde	2
15.ten huijse Antoon Festraets	2
16.en huijse Hendrik Stockmans	5
17.ten huijse Jan Van Osmael	4

51 paasplichtigen of ca. 85 inwoners

17 huizen met een totaal van 51 communicanten waren er op Rommersom in het jaar 1677, nadat de moordende **dysenterie besmetting** was uitgewoed

Als we dat vergelijken met het aantal communicanten in het centrum van de parochie Hoegaarden en in de andere gehuchten, dan stellen we vast dat Rommersom nog niet zo klein was.

We mogen hier natuurlijk niet vergeten dat (Groot) Overlaar (toen zei men Kerkoverlaar) een afzonderlijke parochie was en dat wat wij nu respectievelijk Hoksem (Hoegaarden) en Hoxem (Kuntich) noemen, ook toen één parochie was onder twee gemeenten (en zelfs verschillende gewesten, respectievelijk Prinsbisdom Luik voor Hoksem-Hoegaarden en Hertogdom Brabant) Nog een andere opmerking: L'Ecluse (Sluizen) hing voor wat het kerkelijke aangaat toen af van drie gemeenten, respectievelijk 3 bisdommen! Een aantal huizen hing af van de parochie Hoegaarden (bisdom Luik), een aantal, de meeste, van Meldert (aartsbisdom Mechelen) en een derde reeks huizen hing af van Melin (bisdom Namen).

<i>de Plaetse of de Cuype</i> ⁹	243
<i>Hoxem</i>	60
<i>Nerm</i>	101
<i>Aelst</i>	77
(waarvan <i>Schore</i> : 10, in 3 huizen)	
<i>Houthem</i>	74
<i>Bost</i>	77
<i>Rommersom</i>	51
<i>Sluys</i>	36
<i>Ast</i>	21

Totaal voor de parochie Hoegaarden	737 communicanten of ca. 1230 inwoners

In de 17de eeuw¹⁰ lag de verhouding communicanten – niet-communicanten op 60 – 40 %; of zo men wil op 66 – 34%. Met deze cijfers bedoelen we dat het aantal parochianen dat zijn paasplicht moet vervullen (de zogenaamde communicanten), 60% uitmaakt, soms 64% van de totale bevolking. Vermits men paas plichtig was vanaf het moment dat men zijn communie had gedaan, en dit gebeurde doorgaans rond de leeftijd van 12 jaar, kan men zo een redelijk juiste kijk krijgen over het bevolkingsaantal van een parochie of een gehucht, zoals hier voor Hoegaarden.

Nog anders gezegd: 60 à 64% van de bevolking was minstens 12 jaren oud; 40 à 36 % was geen 12 jaar!

⁹ Zo werden centrum en gehuchten gespeld in het overlijdensregister van pastoor-deken Jan Van den Putte; er was ook nog Cauwenbergh, maar dat raakte onbewoond rond die tijd

¹⁰ Als leidraad nemen we de studie van De Brouwer J., *Het belang van de kommunicantencijfers...*, gepubliceerd in 1963

Ter vergelijking: in de tweede helft van de 18de eeuw (1750 tot 1800) stellen we het percentage vast op 75 - 25%; dat betekent in die periode dat men bij het aantal paasplichtigen (de zogenaamde communicanten) 1/4de moet bijtellen om het aantal inwoners van een parochie te kennen.

Wanneer Rommersom van 1795 tot 1820 een afzonderlijke en zelfstandige gemeente is, zien we dat bij de officiële volkstelling, gehouden in het jaar 5 van de Franse Republiek, de teller(s) de inwoners blijven indelen in die dubbele categorie: vanaf 12 jaar en jonger dan 12 jaar (vanaf de geboorte tot en met 11 jaar; ze komen uit op 245 inwoners.

In december 1824 telde Hoegaarden 3203 zielen, onderverdeeld als volgt: 1453 in het centrum, 379 in Bost, 280 in Hoksem, 254 in Hauthem, 220 in Nerm, **213 in Rommersom**, 162 in Kerkoverlaar en 114 in Klein-Overlaar. In Meldert waren er op dat ogenblik 891 inwoners¹¹.

5. De kerkelijke status van Rommersom en de kapel

Tot het einde van de 18de eeuw was Rommersom een gehucht van Hoegaarden en behorend tot de parochie Hoegaarden. Bost verkeerde in dezelfde situatie: bewoond gehucht van Hoegaarden en ressorterend onder de parochie Hoegaarden. Na de herinrichting van de parochies, na het concordaat van 1801 met Napoleon, werd Rommersom, samen met Bost toegevoegd aan de parochie Groot-Overlaar.

De St.-Servatiuskapel in Rommersom, eigendom van de gemeente Hoegaarden is ongeveer 2 km afgelegen van de parochiekerk, op het gehucht wonen hier 81 mensen; hier wordt mis gelezen de 2° dag van de grote feestdagen, voor het gehucht en de oude mensen, insgelijks gedurende het octaaf van St.-Servatius wiens feest op 13 mei gevierd wordt.

(uit het verslag van de pastoor van de parochie Overlaar, Z.E.H. J. Bisschop, 1960)

‘Eertijds werd op de zondag na de 13de mei de H. Servatius openlijk gevierd. Vroeg in de morgen klepte het klokje van de Luizenkapel licht en hel over de Getevallei. Dan kwamen uit alle windhoeken de gelovigen met of zonder ongedierte naar de Rommersomse heuvel. De onderpastoor van Overlaar celebreerde in het kleine bedehuis een mis met sermoen en de bedevaartgangers droegen het miraculeuze beeld met de grote sleutel processiegewijze rond in de met bloemen en bladeren bestrooide straten van het gehucht. Na de omgang offerden de bezoekers een kaars of geldstuk en velen legden nabij het beeld een haarlok met kleurig lint, een vederspoel met een paar luizen of een doosje met enkele vlooiën. In de namiddag begon de kermis. In de loop van het jaar zag men af en toe nog wel moeders met hun luiskoppen naar St.-Servatius gaan die ze allen met een genegen blik ontving. De Luizenkapel van Rommersom was heinde en ver bekend Zo was het tot ongeveer 1940 ...’

¹¹ Hennuy Christian, Kroniek van Hoegaarden, Meldert en Outgaarden. Meer dan 100 jaar recente geschiedenis van Hoegaarden, Hoegaarden 2012; Kerkoverlaar = Groot-Overlaar

6. De prentkaarten hype van ca. 1900 toont ons het volgende idyllische Rommersom

7. De Heilige Servatius, leven en legende en plaatselijke variant

Geboren omstreeks 300 in Armenië; bisschop van Tongeren in 335 (aartsbisdom Keulen); woonde de concilies van Sardica (343) en Rimini (359) bij; tijdens de inval van de barbaren (Hunnen?) bracht hij zijn zetel naar Maastricht over, waarvan hij de eerste bisschop was; had voortdurend te strijden tegen de Ariaanse ketterij (lees van Arius, + 336, loochende de wezenseenheid van Christus met God de Vader, werd door het Concilie van Nicea in 325 veroordeeld); overleed te Maastricht op 13 mei (feestdag) 384.

De legende

De legende van Sint-Servatius naar Hendrik van Veldeke (geschreven vóór 1170)

Servatius, een verre bloedverwant van de H. Maagd, bracht zijn jeugd door in ‘den lande van Ermenyen’ (Armenië, maakte onder Constantijn de Grote, 306-337, deel uit van het Romeinse Rijk). Op latere leeftijd ging hij ter bedevaart naar Jeruzalem. Om zijn stichtende vroomheid werd hij daar door de patriarch tot priester gewijd.

Een engel zei hem op zekere dag: ‘*Dattu salt varen in Gallia, du salt Busscop worden dae.*’

Servatius begaf zich onmiddellijk op reis en veel peripetieën bereikte hij ‘*Tongeren die stat*’, waar de bisschoppelijke stoel al jaren ledig stond. Valentinus¹² die te oud was geworden om zijn ambt verder waardig uit te oefenen, had zijn kromstaf op het altaar van Onze-Lieve-Vrouw neergelegd. Sedertdien hadden de gelovigen iedere dag God gebeden om ‘*eynen busscop daer te senden*’. En zo kwam het dat een engel de staf aan Servatius overhandigde en dat in ‘*dat monster Sinte Maryen*’ het grote ‘*concilie dae was*’ hem tot bisschop wijdde.

Servatius loofde openlijk de Hemelse Vader en zijn Grieks was Waals, Diets, Hebreeuws, Fries, Saksisch en Hongaars.¹³ Dan begon hij zijn apostolische arbeid in Gallië, waar velen nog de natuurkrachten vereerden.

Zijn deugden waren weldra wijd en zijd bekend en bij christen en heiden boezemde hij vrees en eerbied in. Hij hield een strenge hand aan het beleven van de geloofswaarheden en bond een onverbiddelijke strijd aan tegen ontucht, bijgeloof en goddeloosheid.

Daardoor ontstond in ekere middens ontevredenheid en het door de duivel opgehitste volk riep: ‘*Wij willenten verdrijven uuter stat: dat en doen wij nommer te vroe.*’

Weer verscheen hem een engel en beval hem te gaan naar... ‘*Triecht*¹⁴, *in eynen dall scoen ende liecht, Effen ende Wael ghedaen, daer twee water tsamen gaen...*’

Te Maastricht, dicht bij de kerk bouwde Servatius (...eyne cluse, daer hij in lach, daer hij nacht ende dach, Gode diende mit trouwen...’

Maar toen bedreigde Attila, de gesel Gods, de landen over de Rijn en de opgejaagde geestelijkheid zond de bisschop naar Rome om daar St.-Pieters hulp af te smeken.

Onderweg deed Servatius allerlei wonderen. De verhoopte steun bekwam hij echter niet; wel liet St.-Pieter hem door een engel een zilveren sleutel¹⁵ overhandigen die hem de macht schonk op aarde te binden en te ontbinden.

Tijdens zijn terugreis ondervond hij herhaaldelijk de bijzondere bijstand van God. Zo maakte servatius bijvoorbeeld een kruis op de grond en daar ontsprong ‘*een kleine beke, zoo zuiver, alzo klaar en rein als nergens bron of beke zijn*’¹⁶. Toen de inwoners van Tongeren vernamen dat de inval van de Hunnen nakend was, trokken ze Servatius tegemoet en smekten hem zijn

¹² Bisschop van Trier en Tongeren in de IVde eeuw; feest 7 juni

¹³ Herhaling van het mirakel der talen in het cenakel der apostelen.

¹⁴ Triecht, Maastricht

¹⁵ De zilveren sleutel wordt in de St.-Servaaskerk te Maastricht bewaard

¹⁶ De omgezette teksten van Hendrik van Veldeke zijn van de hand van Marie Koene, Nederlandse romanschrijfster (1879-1959) en zijn ook in cursief gezet

zetel weer naar hun stad over te brengen. De bisschop antwoordde *'God en wilt mich hier nyet laten.'* Om te voorkomen dat de relikwieën in de handen van Attila's rovers zouden vallen, droeg hij ze mee naar Maastricht¹⁷.

Korte tijd nadien leidde een engel zijn schone ziel naar het Paradijs. Op zijn graf geschieden door zijn voorspraak nog vele mirakelen. Steeds heeft hij zijn stad en haar inwoners voor vele onheilen behoed. De kerk nam Servatius onder haar heiligen op en stelde zijn feestdag vast op 13 mei;

*'Wie tot Servaes zijn toevlucht nam,
Van alle leed en pijn genas.
Servaes der droeven trooster was.
Servaes behoedde kerk en stad.
Servaes wees doolaards 't goede pad,
Bestraffend met alwijze vonden
De groote schuld, de kleine zonden.'*

Kruis en plant verjagen de Luizenduivel

Et gebeurde in het jaar 340 ... wat vroeger of wat later, zo heel juist weet niemand het meer.

Servatius predikte het nieuwe geloof in onze Frankische gouwen tussen Maas en Schelde.

Na te kersbeek -beek waarin men kerstende-(*volksetymologie*), vele heidenen in de Velp te hebben gedoopt, trok hij verder langs de Gete naar het zuiden en zo kwam hij op zekere dag toevallig terecht te **Rommersheym, de mansus van Romar.**

De bewoners van deze hoeve geloofden nog in Wodan. De komst van Servatius wekte dan ook verwondering.

Romar keek stuurs en huilde enkele bevelen. Boeren en lijfeigenen kwamen met vrouwen en kinderen uit hutten en krochten toegelopen en vormden een brede kring rond de vreemdeling. Servatius nam zijn tijd. Hij wachtte geduldig tot allen op het lindeplein waren. Middelerwijl bekeek hij dat luizige volk, die brutale mannen, die walgelijke wijven met hun schurftige kinderen en stinkende honden.

Servatius hief de rechterhand in de hoogte, sloeg een kruis, plantte zijn staf in de lemen bodem en ... de staf veranderde terstond in een bloeiend heester¹⁸. Toen sprak hij:

'Romar, de luizenziekte¹⁹ en de vlooienpest heersen in uw mansus. Uw mannen, vrouwen, kinderen en zelfs uw dieren worden door het ongedierte uitgezogen, opgevreten. Hun bloed verrot²⁰. Hun haar hangt stijf van luizen en neten. Honderden roven bedekken hun gezichten, armen en benen. Op hun klederen wemelt het van vlooien. De duivel, de kwade geest, zendt u die vreselijke plaag. Hij vervloekt uw heim. Hij wacht op uw einde, dat ellendig en wreed zal zijn. Alleen mijn God kan u redden. Hak die oude boom omver. Werp dir zonnewiel in het vuur. Hang dit kruis in uw woning. Volg mijn raad. Heb vertrouwen in mijn woord en over negen weken zullen dit kruis en de bladeren van deze heester de luizenduivel hebben verjaagd...'

Het vervolg van dit verhaal kunt u gissen.

Sedertdien wordt de H. Servatius tegen luizen, vlooien en ander ongedierte aangeroepen.

¹⁷ De Hunnen zijn nooit te Tongeren geweest; dat neemt niet weg dat onze streken duchtig geplunderd geweest zijn door horden barbaren

¹⁸ Aldercleynste Conyza (gemeen vlooienkruid) of gagel (luiskruid) of kardinaalsmuts (luizenboom)

¹⁹ Luizenziekte, phthiriasis; naar de overlevering bezwaken Herodes, koning in Palestina en Filips II, koning van Spanje, aan deze kwaal; voor wat de laatste betreft zie Terlinden Ch., Aartshertogin Isabella, Uitgeverij De Eik, Antwerpen, 1943n p. 76, 'Heel zijn lichaam was een weerzinwekkende wonde. Zijn bed, waaraan men niet raken mocht zonder de lijder ondraaglijke pijnen te veroorzaken, was een stinkende vaalt geworden.'

²⁰ Vroeger dacht men dat luizen uit verrottend bloed ontstonden of door zelf-ontkieming uit hoofdpellen.

Kroniek van Hoegaarden 2014 online

Dit is de derde aanvulling van de Kroniek van Hoegaarden van auteur Christian Hennuy. Het opzet is hetzelfde gebleven: een verzameling brengen, in woord en beeld, van al wat er in Hoegaarden gebeurde en ook al wat in dat jaar gepubliceerd is. Uiteraard komen er ook een aantal gerelateerde artikels bij. Met deze kroniek erbij kan online een massa informatie over Hoegaarden, Meldert, Outgaarden en Hoxem gevonden worden voor de twintigste eeuw tot 2014.

De herdenking van 100 jaar WOI staat dit jaar bijzonder in de kijker, hoewel 70 jaar Bevrijding in WOII ook niet vergeten werd. Maar er waren vooral lezingen, vertellingen, concerten, tentoonstellingen en reproducties van affiches uit WOI. Het was ook het jaar dat de plaatselijke harmonieën op zoek moesten gaan naar een nieuwe dirigent, dat heel wat Facebook groepen werden opgericht, de parlementsverkiezingen aandacht opeisten, met een afstammeling van Hoegaardiers als Eerste Minister en tenslotte ook de voetbalekte rond de Rode Duivels in Hoegaarden toesloeg. Gaston Roelants, een

monument uit de atletiek, werd gevierd omdat het 50 jaar geleden is dat hij in op de Olympische Spelen in Tokyo een gouden medaille haalde op de 3000 meter *steeple*. Verder was er ook het verdwijnen van een aantal figuren uit het verleden met vooral Laurent Aerts en Louis Vanderheyden, in het begin van de jaren '70, nog de twee onafscheidelijke onderpastoors. Ook voormalig schepen Pros Fourie, oud-gemeenteraadslid Albert Lochy en oud- OCMW-raadslid Georges Steenwinckels verlieten het toneel.

De Kroniek van Hoegaarden, Outgaarden, Meldert en Hoxem, kan gratis bekeken en gedownload worden op www.kroniekvanhoegaarden.be. Wie het in de favorieten staan heeft moet een *refresh* doen '*ctrl F5*', want anders haalt de computer het verder uit de internetbestanden.

De Hoegaardse heemkundige kring 't Nieuwhuys beveelt dit werk van harte aan; wie als Hoegaardier, of gewezen Hoegaardier, bij wilt blijven kan niet (meer) zonder deze dagklapper van Christian. In nam van al onze leden en lezers danken we hem dan ook van harte en we kijken nu al uit naar de volgende aflevering van zijn kroniek.

Inhoud van de 50ste jaargang van Alpaidis (2014)

nr. 194 1/2014

- Editoriaal bij de 50ste jaargang van Alpaidis
- Facetten van het moeilijke dagelijkse leven te Hoegaarden tijdens de oorlogsjaren
- Tentoonstelling op palmzondag 13 april over de eerste wereldoorlog te Hoegaarden in de zaal Grand Cru van het gemeentehuis in samenwerking met de Hoegaardse kunstenaars**
- Hoe zat het met onze palmprocessie onder de eerste wereldoorlog?
- Bier en brouwen in woelige tijden (*M. Dodion en W. Pedjko, met dank aan Albert Guilluy*)
- Swollen Henri Jacques (Hoeg. 10.07.1889-10.06.1916), eervol gesneuveld
- De enige gesneuvelde officier in het heldenboek: Lambrechts E.
- Zelfs het Hoegaardse dialect draagt sporen mee van de eerste wereldoorlog
- Van maand tot maand in het jaar 1914
- Recente publicaties
- Inhoud van de 49ste jaargang van Alpaidis
- Inhoud van de 54ste jaargang van Familieschoon

nr. 195 2/2014

- Honderd jaar geleden werd de lagere normaalschool van de zusters te Hoegaarden erkend (1914-1976), op 26 april 2014 feestelijk herdacht met een luik over de oorlog 1914/18
- En ook dat hoort bij de Eerste Wereldoorlog te Hoegaarden: Dada en het Dadaïsme en de tijdelijke Hoegaardier Pansaers Clément
- Over Brouwen en brouwers in het werk van Dr. Jan Grauls (Hasselt 1887-Astene 1960)
- Onze slachtoffers van de eerste wereldoorlog en de medewerking aan het project Coming World Remember Me (CWRM) 1914-1918

nr. 196 3/2014

- De materiële schade aangericht te Hoegaarden door de Duitsers op 18 en 19 augustus 1914 en de vitterij katholieken – liberalen begon al vanaf het begin van de oorlog!
- De bevrijding van Hoegaarden en Tienen op 6 en 7 September 1944 (70 jaar geleden)
- Opdat ook zij nooit worden vergeten: Voorlopige lijst van de Hoegaardse oorlogsslachtoffers van de tweede wereldoorlog (eerste deel)
- Uit de geheime geschiedenis van Hoegaarden: het kruis aan de ‘spoorwegbrug’ te Rommersom herinnert aan een gesneuvelde uit de tweede wereldoorlog
- Paramore-herdenking op zaterdag 29 november 2014**
- Het Hoegaardse bier en onze burens de Nederlanders; Uit Nederlandse dagbladen 1989-1994, vijf jaren LEERRIJKE geschiedenis
- De kronieken van Hoegaarden, Meldert en Outgaarden van C. Hennuy op het net en aangevuld

nr. 197 4/2014

- Uit de verborgen geschiedenis van Hoegaarden: De dierenriem op het altaar van O.-L.-Vrouw in de kerk (Elise Dedobbeleer)
- Het kapelletje van de Onbevleete Ontvangenis, geschenk van de familie Van Autgaerden – Adams
- Oorlogsaffiches 1914-1918, Stille getuigen van het dagelijks leven (Alvin de Coninck)
- Jubileum familievereniging VAN DEN BEMPT 1984 – 2014 (Dr. Gilbert Vandenbempt)
- DNA-onderzoek bij de familie Vandenbempt (Willy Vandenbempt)
- Paramore herdacht op 29 november 2014 aan het monument te Hauthem
- Uiteenzetting en discussieforum over de tweede wereldoorlog te Hoegaarden in mei 2015
- GONE WEST, Beeldend kunstproject “Coming World Remember Me”
- Het Hoegaardse bier scheert hoge toppen in een geglobaliseerde wereld anno 2014 (de artikels zonder auteursvermelding zijn van Wasily Pedjko en Maurice Dodion)

Inhoud van de 55ste jaargang van Familieschoon (2014)

47 NR (1/2014)

Verslag vergadering confrérie van 18 januari 2014

Art. 176 Leon Van Nerum, 11de Linieregiment kreeg o.a. de herinneringsmedaille
Maar hier willen wij nog eens de nadruk vestigen op de schrijfwijze van namen door
overheden en andere instanties

Art. 177 Liefde in oorlogstijd, het huwelijk van Laure Van Nerum in 1916

Art. 178 Fernand en René Baude schreven een reisdagboek over hun vlucht van Boom
naar Derby (Engeland), opgedragen aan hun moeder Constance Van Nerum

FAMILIEVERENIGING VANDENBEMPT STAMBOOMDAG HOEGAARDEN (20
september 2014) in Mariadal

Inhoud van Familieschoon 54ste jaargang (2013)

48 NR (2/2014)

Editoriaal en verslag van de vergadering van 26 april 2014

Art. 179 De keuze van de Eredekens in de Confrérie vanaf de stichting in december 1741

Art. 180 Constance Van Nerum (Hoegaarden 07.01.1859-Erquelines 327.10.1932) – Louis
Baude (Courcelles-Motte 04.08.1848-Mortsel 11.06.1916)

Art. 181 Herinneringen aan familieleden in de ‘Groote Oorlog’, of hoe Hoegaardse
vrijwilligers aan het front geraakten

49 NR (3/2014)

Editoriaal en verslag van de vergadering van 31 mei 2014

Art. 181 Het wapen van de Studiebeurstichting Henricus Peeters en de foto’s van de
Hoofddekens sinds de heroprichting in de grote zaal van het gemeentehuis

Art. 182 De keuze van de Eredekens in de Confrérie vanaf de stichting in december 1741
(vervolg van art. 179)

Art. 183 Een sprokkel uit de eerste wereldoorlog te Attenrode-Wever (Van Nerum)

Art. 184 Constance Van Nerum (Hoegaarden 07.01.1859-Erquelines 327.10.1932) – Louis
Baude (Courcelles-Motte 04.08.1848-Mortsel 11.06.1916) (vervolg van art. 180)

Art. 185 Huisgezin Stockmans Alphonse – Sweerts Octavie, een industrieel.

Het kan ook zonder bier of suiker; van laatste kwart 19de eeuw tot aan wereldoorlog

Art. 186 Aanvulling van onze genealogische afstammingslijst Van Nerum (zevende generatie)

50 NR (4/2014)

Edito en vooruitzichten voor 2015

Art. 187 De 33ste Regentiedag van 11 oktober 2014 stond in het teken van de familie
Taverniers

Art. 188 De keuze van de Eredekens in de Confrérie vanaf de stichting in december 1741
(vervolg)

Art. 189 Constance Van Nerum (Hoegaarden 07.01.1859-Erquelines 327.10.1932) – Louis
Baude (Courcelles-Motte 04.08.1848-Mortsel 11.06.1916), (vervolg en einde)

Art. 190 Register van de persoonsnamen (patiënten en dokters) op de ‘Observations
médicales’ (1845-1875) van dokter J.B. Van Nerum

(de artikels zonder auteursvermelding zijn van Wasily Pedjko en Maurice Dodion)

Inhoud van Familieschoon, 56ste jaargang (2015), 1/2015, nr. 51(NR)

Ontvangst en twee rondleidingen met gids op donderdag 23 april 2015 te Brussel: Stadhuis en Broodhuis (14 tot ca. 17 uur)

Art. 191 Henri Van Nerum en Pierre Evrard bezochten onmiddellijk na de gevechten het slagveld van Waterloo (juni 1815)

Art. 192 Onze Jubilaris, Z.E.H. Jan Vandervelpen, 9de Mombaarvader van de V Geslachten wordt 90 jaar

Art. 193 Hoe ook een familienaam van bij ons kan verbasteren: Finoulst

Art. 194; Genealogie Lamens uit Bost

Art. 195 Mijn herinneringen aan de eerste wereldoorlog – dagboek (augustus-begin november 1914) van Léonie Arnauts (1841-1917) (1ste deel)

Kroniek van Hoegaarden 2014 online

Inhoud van de 50ste jaargang van Alpaidis (2014)

Inhoud van de 55ste jaargang van Familieschoon (2014)

Inhoud

- Zo begon de gemeente Hoegaarden officieel het oorlogsjaar 2015
- Wat er tot eind 2014 is gepubliceerd over de eerste wereldoorlog in Alpaidis en Familieschoon of door toedoen van onze Heemkring 't Nieuwhuys – Hoegaarden
- En uitgerekend op 17 augustus, de dag vóór de ongeluksdag van 18 augustus 1914 maakte een negenjarig meisje hetgeen volgt mee...
- Roof en moord, niets of niemand ontziende barbaarij, zijn van alle tijden....(niet stichtende) voorbeelden uit de overlijdensregisters van de parochie Hoegaarden
- Bier en jenever, suikerfabrieken en zowaar 'arduingroeven' te Overlaar ... Wel lezenswaard, maar niet al te correct
- De Sint-Servaas kapel van Rommersom (dan toch niet te koop); Eerste verkennend artikel over Rommersom, naar aanleiding van de herbestemming
- Kroniek van Hoegaarden 2014 online
- Inhoud van de 50ste jaargang van Alpaidis (2014)
- Inhoud van de 55ste jaargang van Familieschoon (2014)

Bestuursleden Hoegaardse Heemkring

Yvette Kleynen (voorzitter), Rik Cipers (ondervoorzitter)

Etienne Grooten (secretaris), Elise De Dobbeleer, Diane Nitelet, Bart Hendrix, Arthur Van Nerum, Caroline Geens, Wasily Pedjko, Bouthé Irène, Saelmaekers Erik, Maurice Dodion,

De Heemkundige Kring Hoegaarden geeft 2 tijdschriften uit.

- *Alpaidis* (verschijnt 4 x per jaar) en kost 12.5
- *Familieschoon*, tijdschrift van de Confrérie van de V Geslachten (verschijnt 4 x per jaar) en kost 12.5 €

Men kan zich ook abonneren voor de 2 tijdschriften samen voor 20 €

Ons rekeningnummer : **310-0370021-52**

Onze website: www.heemkring-hoegaarden.be

Inlichtingen: Etienne Grooten, Residentie Beatrijs 169 te 3300 Tienen 016/81 72 35
e-mail: dodionm@hotmail.com